

Resumé bakalářské práce

Poutní kaple na Skalce u Mníšku pod Brdy

Zuzana Urbánková

Nad mírnou kotlinou s malebným městečkem Mníškem se zvedá skalnatý ostroh podbrdského pásma, na němž nemůžeme přehlédnout maličký bílý kostelík, viditelný ze širokého okolí.

Nechal ho zde postavit Servác Ignác z Engelflussu po velké morové ráně v roce 1680. Neboť to byl muž vzdělaný nejen v okruhu umění, přizval si k realizaci svého plánu přední české barokní umělce.

Stavbou kaple pověřil známého architekta Kryštofa Dientzenhofera a protože si přál kostelík zasvětit sv. Máří Magdaléně, kterou velmi uctíval, poslal Dientzenhofera do jižní Francie nedaleko Sainte-Baume do oblasti Provence pro plány tamější svatyně Máří Magdalény, kde prý kajícnice podle Zlaté legendy Jakuba de Voragine strávila 33 let života.

Podle tamější svatyně, kterou tvořila skutečná krápníková jeskyně, byla v letech 1692–1693 Kryštofem Dientzenhoferem, za pomoci polířů Jana Rektorise a Benedikta Spinery, na Skalce vybudována kaple s interiérem vyzdobeným umělými skalisky, krápníky, mušlemi a mnoha kamínky tak, aby návštěvníkům navozovala tajemnou atmosféru jeskyně.

Spolu s kaplí sv. Máří Magdalény vznikly ve stejné době také rekolekční dům a budova kláštera, určené pro čtyři pražské benediktinské mnichy, které se sem ale bohužel nepodařilo dosadit ani po zakladatelově smrti.

Rekolekční dům byl situován severním směrem od kostelíka na mírném kopci a tvořil s kaplí důležitou pohledovou osu celého areálu, která byla později v polovině 18. století doplněna čtrnácti kapličkami křížové cesty, jež nechala zřídít hraběnka Benedikta Čejková z Olbramovic. Ta v roce 1762 uvedla do kláštera františkánský řád, který zde působil až do první čtvrtiny 20. století.

Osu areálu prodlužovala a její účinek na diváka tak dotvářela stará lipová alej vedoucí od Mníšku pod Brdy až k úpatí kopce, na němž se Skalka rozprostírala.

V rekolekčním domě byly vystavěny čtyři cely určené k modlení a rozjímání pro čtyři benediktýnské mnichy, a kaple Bolestné Panny Marie, v níž je umístěno sousoší Piety se sv. Máří Magdalénou od Jana Brokofa.

Budovu kláštera nechal Servác Ignác Engel z Engelflussu vyzdobit mnoha uměleckými díly, z nichž vyzdvihneme alespoň nástrovní malbu Kající sv. Máří Magdalény od Petra

Brandla. Tato malba byla složitým způsobem přenesena ze stropu klášterní místnosti na plátno v padesátých letech 20. století a zachráněna od zkázy, která málem celý areál postihla.

V druhé polovině 20. století se totiž začala masivně těžit železná ruda přímo pod Skalkou a pod kaplí sv. Máří Magdalény byla zbudována hlavní těžební věž. To mělo za následek poklesy podloží, popraskání zdí, jejich rozestoupení a vlivem povětrnostních vlivů i vandalů rychlé chátrání památek.

Na konci 20. století se po změně režimu naštěstí přikročilo k rychlým opravám, které celému areálu vdechly nový život.

Kaple sv. Máří Magdalény je založena na oválném půdorysu, její délka odpovídá šířce, je orientována kněžištěm k jihu a hlavním průčelím k severu. Hlavní průčelí s vystupujícími rondely, z nichž v jednom je umístěno šnekové schodiště na kruchtu, je stejně jako ostatní průčelí členěno pravidelnými lisénovými rámci a je završeno štítem s trojúhelníkovým tympanonem. Pod jednoduchým lunetovým oknem hlavního průčelí se nachází kamenný portál s profilovanou hlavní římsou. Dva putti nesou kartuš s donačním latinským nápisem a další dva andělé o něco výše kartuš s erbem zakladatelova rodu. Na jižní straně se zvedá nízká čtyřboká vížka s jehlancovitou střechou. K této straně se také připojuje dodatečně postavená nízká sakristie čtvercového půdorysu s cibulovou stříškou, pod níž byla krypta, do které byli ukládáni zemřelí řeholníci a dobrodinci kláštera.

Nejpozoruhodnější byl interiér kaple vyzdobený jako krápníková jeskyně, malá okénka připomínala spíše štěrbinu ve skále, podlaha byla vyzdobena obléžky z řeky Berounky na způsob mozaiky a z kupolovité klenby i stěn visely umělé napodobeniny krápníků vytvořené omítnutím prejzů a drátů cementovou maltou. Na hlavním oltáři pod dvěma krápníkovými oblouky byla socha klečící sv. Máří Magdalény, nad ní se jakoby vznášely plastiky Zvěstování Panně Marii, po stranách kaple byly umístěny v nikách s hladkou omítkou napodobující růžový mramor postavy čtyř poustevníků, dvou českých, a dvou cizích (egyptských), byli jimi sv. Ivan a sv. Prokop, sv. Antonín Veliký a sv. Pavel Thébický. Ikonografický program kostelíka byl nesen myšlenkou 'vita contemplativa'. Bylo zde akcentováno poustevnictví a kající život sv. Máří Magdalény. Sochařská výzdoba kaple pochází z konce 17. století, tedy doby založení kaple, a zhotovila ji zřejmě dílna Jana Jiřího Bendla. Vybavení kaple bylo doplněno ještě o postranní oltář sv. Františka z Assisi a kazatelnu z šedesátých let 18. století, tedy pozdně barokní.

Dnes mnohá sochařská, ale i malířská díla můžeme shlédnout v kostele sv. Václava v Mníšku pod Brdy, kam byla přenesena, aby byla uchráněna před ničivými dopady důlní činnosti.

Nezbývá, než doufat, že tyto památky budou všechny opraveny a tím zachovány pro další generace.

Počet znaků bez příloh: 96 273.